

Provinciale Waterstaat van Groningen

Nr. 6635

GRONINGEN, 17 juli 1961.

Martinikerkhof 12
verzonden: 19 jul. 1961

BIJLAGEN { terug -
 { nieuw -

Molen 126

Bericht op -

20 JULI 1961

ONDERWERP: Windkorenmolen te Ter Haar.

Kortgeleden heeft onze commissie een routinebezoek gebracht aan de windkorenmolen van de gemeente Groningen staande te Ter Haar.

Hierbij bleek, dat de molen binnen niet te lange tijd weer ge- verfd en geteerd dient te worden. Bovendien verkeerden verschillende heklatten in slechte staat zodat deze door nieuwe dienen te worden vervangen.

Wij geven U in overweging burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen met een en ander in kennis te stellen.

Namens de techn.commissie
de hoofdingenieur van de
provinciale waterstaat

*Overzegt
met m. Seegers*

[Handwritten signature]

Aan
de heer secretaris van de
prov. Gron.Malencommissie,
Mr. R. Bolt,
Provinciehuys,
Groningen.

typ. JW.
coll. ds

GEMEENTE GRONINGEN

Nr. 19529 S.B.

Bericht op schrijven van:
25 september 1961.

Onderwerp:
Standaardmolen te Ter Haar.

Aan de Provinciale Groninger Molen-
commissie

Provinciehuis

te

GRONINGEN

Bijlagen:

molen 126

GRONINGEN, 13 november 1961

Verzonden **15. NOV. 1961**

Naar aanleiding van uw nevenvermeld schrijven hebben wij de eer u het navolgende te berichten.

Het opnieuw teren van de windkorenmolen te Ter Haar is thans nagenoeg voltooid.

Bij een nader ingesteld onderzoek is ons echter gebleken dat niet alleen verschillende heklatten in slechte staat verkeren, doch tevens dat een der wieken is ingerot.

Ook hiervan zal dus herstel nodig zijn, waarbij het verfwerk uiteraard beter na de reparaties kan worden uitgevoerd.

Ook het dak van de molen zal moeten worden nagezien.

Tevens dient daarbij nog een ander aspect in het licht te worden gesteld.

Het wordt n.l. steeds moeilijker de korenmolen als maalwerktuig in bedrijf te houden, waarvoor verschillende oorzaken zijn aan te wijzen.

Zo wordt door de bakkers steeds minder zelf roggebrood gebakken, de boeren voeren steeds meer fabrieksmatig samengestelde mengvoeders, de boeren leveren hun koren na de oogst steeds meer direct af en de varkensmesterij loopt in de omgeving van Ter Apel steeds meer terug.

De inkomsten uit het malen door de molen lopen uit dien hoofde sterk terug, terwijl anderzijds, als de molen ook als maalwerktuig intact gehouden zal worden, verschillende lopende delen, als houten tandwielen, vernieuwd zullen moeten worden.

- Weliswaar -

Weliswaar wijst het Provinciaal blad van Groningen, nr. 66 van 1961, op de mogelijkheid in bepaalde gevallen een beroep te kunnen doen op overheidssubsidie in de onderhoudskosten van in bedrijf zijnde molens, doch het is voor ons op dit moment allerm minst zeker dat deze subsidiemogelijkheid het ons mogelijk zal maken, de molen in Ter Haar bedrijfsklaar te onderhouden.

Anderzijds hechten ook wij aan de instandhouding van deze molen grote waarde.

Wij zouden het daarom op prijs stellen, indien u ons zoudt willen adviseren, welke voorzieningen naar uw oordeel thans aan de molen moeten worden getroffen (zo mogelijk met een raming van de kosten) voor het geval de maalinrichting niet en voor het geval die wel bedrijfsklaar zou worden gehandhaafd en welke subsidies (en tot welke bedragen) eventueel in elk van beide gevallen aangevraagd zouden kunnen worden.

Voor de te nemen moeite willen wij u reeds thans onze dank betuigen.

De secretaris:

Burgemeester en wethouders
van Groningen:

15 JAN. 1962

15

Provinciale Waterstaat van Groningen

Nr. 473

GRONINGEN, 15 januari 1962.
Martinikerkhof 12
verzonden: 15 jan. 1962

BIJLAGEN { terug 1
 nieuw -

Bericht op schrijven Gemeente Groningen
d.d. 13 november 1961 nr.19529 S.B.

ONDERWERP: Standaardmolen te Ter Haar.

In het nevenvermelde hierbij teruggaande schrijven delen burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen mede, dat het opnieuw teren van de windkoren-molen te Ter Haar nagenoeg voltooid is, doch dat bij nader onderzoek is gebleken dat niet alleen verschillende heklatten in slechte staat verkeren doch bovendien één der wieken is ingerot. Voorts zal het dak van de molen moeten worden nagezien en hersteld.

Verder wordt medegedeeld, dat het steeds moeilijker wordt de korenmolen als maalwerktuig te handhaven, aangezien de bakkers steeds minder zelf roggebrood bakken en de landbouwers steeds meer door fabrieken samengestelde mengvoeders verwerken. Bovendien zullen enkele lopende delen moeten worden vernieuwdwanneer de molen als maalwerktuig in stand zal worden gehouden.

Verzocht wordt advies te mogen ontvangen betreffende de voorzieningen die aan de molen moeten worden getroffen voor het geval dat de maalinrichting niet- en voor het geval dat deze wel bedrijfsklaar zou worden gehandhaafd.

Naar aanleiding hiervan delen wij u het volgende mede.

Volgens de inventarisatielijst van windmolens in de provincie Groningen is de onderhavige molen als "te behouden" geklasseerd. Bij een ter plaatse ingesteld onderzoek is gebleken, dat de door het gemeentebestuur van Groningen aangeduide gebreken inderdaad hersteld dienen te worden. Hiervoor zijn dezerzijds een tweetal ramingen opgemaakt en wel als volgt:

A. Volledig herstel.

1. Nieuwe azijnhouten kammen in koprad, + 100 stuks incl. werkloon	f. 1000,-
2. Vang herstellen	" 50,-
3. Bliksembeveiliging wijzigen	" 500,-
4. Nieuwe houten watervast verlijmde roede	" 2500,-
5. Nazien kleedhout en teerwerk	" 400,-
6. Verfwerk	" 300,-
7. Onvoorzien	" 250,-
	<u>totaal f. 5000,-</u>

Aan de heer secretaris van de
Prov.Gron.Molencommissie,
mr. R. Bolt,
Provinciehuis,
Groningen.

Antwoord op brief van 13 november
1961, nr. 19529 S.B.

Aan burgemeester en wethouders
der gemeente Groningen.

Betreffende: windkorenmolen Ter Haar.

Groningen, 6 februari 1962.

Uw terzijde aangehaalde brief heeft in onze vergadering van 31 januari j.l. een onderwerp van bespreking uitgemaakt. Onze technische commissie heeft ons daar het volgende gerapporteerd:

Naar aanleiding hiervan delen wij u het volgende mede. Volgens de inventarisatielijst van windmolens in de provincie Groningen is de onderhavige molen als "te behouden" geklasseerd. Bij een ter plaatse ingesteld onderzoek is gebleken, dat de door het gemeentebestuur van Groningen aangeduide gebreken inderdaad hersteld dienen te worden. Hiervoor zijn dezerzijds een tweetal ramingen opgemaakt en wel als volgt:

A. Volledig herstel.

1. Nieuwe azijnhouten kammen in koprad, + 100 stuks incl. werkloos	f 1000,-
2. Vang herstellen	" 50,-
3. Bliksembeveiliging wijzigen	" 500,-
4. Nieuwe houten watervast verlijmde roede	" 2500,-
5. Nazien kleedhout en teerwerk	" 400,-
6. Verfwerk	" 300,-
7. Onvoorzien	" 250,-
totaal	f 5000,-

B. Herstel als monument.

1. Herstel vang	f 50,-
2. Nazien kleedhout en teerwerk	" 400,-
3. Roede lassen en hekwerk herstellen	" 750,-
4. Verfwerk	" 300,-
5. Onvoorzien	" 100,-
totaal	f 1600,-

- Voor beide gevallen kan subsidie in de herstelkosten worden aangevraagd bij:
1. het ministerie van onderwijs, kunsten en wetenschappen. Dit subsidie, dat 40% van de herstelkosten kan bedragen, kan het beste worden aangevraagd door tussenkomst van de vereniging "De Hollandsche Molen", Reguliersgracht 9, Amsterdam - C.
 2. het college van gedeputeerde staten van Groningen. Dit subsidie kan 10% van de herstelkosten bedragen.

Bij volledig herstel van de molen kan de gemeente Groningen bovendien aanspraak maken op het jaarlijkse onderhoudssubsidie.

Aangezien het volledig herstel van de molen eigenlijk maar een klein bedrag vereist en de molen als een unicum in onze provincie is te beschouwen, acht onze commissie het van veel belang, dat de molen weer geheel bedrijfsklaar wordt gemaakt, mede omdat dan ook op het jaarlijkse onderhoudssubsidie aanspraak kan worden gemaakt. Wellicht is het nog mogelijk het Kammingafonds en het Prins Bernhardfonds voor het verlenen van een bijdrage in de kosten van restauratie te interesseren.

18

Mocht tot herstel, hetzij gedeeltelijk, hetzij volledig, van de molen worden overgegaan, dan is het wel gewenst rondom de molen een eenvoudige afrastering te plaatsen, om kwaadwillige beschadiging te voorkomen.

Tenslotte voegen wij ter volledige oriëntering hierbij nog een nota met verschillende toelichtende gegevens omtrent deze molen.

Namens de commissie:

de Jure

, voorzitter.

B

, secretaris.

19

De standerdmolen van Ter Haar, ten noorden van Ter Apel, Gem. Vlagtwedde, aldaar gebouwd 1831/32, afkomstig van Boertange, daarvoor bestaan hebbende over onze oostgrens, in Eemsland.

De oudste windkorenmolens in de provincie Groningen waren standerdmolens, dat zijn molens die bestaan uit een rechthoekige houten "kast" welke wordt gekruid (op de wind gezet) om een zeer zware eikenhouten balk, de zoogen. standaard, die door viermaal twee schoren, rustende op twee kruisbalken op vier steenen stiepen gesteund wordt.

Toen Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen bij resolutie van 12 Augs 1628 beslisten dat bepaalde windmolens moesten verdwijnen of moesten verplaatst worden, waren er nog niet anders dan standerdkorenmolens, beter gezegd standerdroggemolens.

In den loop der volgende eeuwen is dit type echter langzamerhand verdrongen door de achtkante of ronde steenen bovenkruier, waarvan alleen de kap gekruid wordt.

Wij mogen ons gelukkig prijzen dat er in onze provincie nog een gaaf exemplaar standerdmolen is overgebleven, een exemplaar van het noordelijke type, dat afwijkt van de overige standerdmolens in ons land, dus een unicum.

Nadat de laatste standerdmolen in de Groninger Ommelanden, nl. die te Zuidhorn, in 1910 was afgebroken, hadden wij in 1940 nog altijd twee stuks, nl. de standaard van Ter Haar, en die van Onstwedder Mussel, een molen die groter was dan die van Ter Haar. Deze molen is in de oorlogsjaren aangekocht door de gemeente Haren, afgebroken en naar de stad Groningen vervoerd, waar alle onderdelen door een bekwame molenmaker zijn hersteld, en daarna opgeslagen in de gemeente Haren. In plaats van deze molen in de gemeente Haren te herbouwen, hetgeen bij aankoop de bedoeling was, (een plek was reeds aangewezen) heeft men na de bevrijding alles, ook een prachtig versierd bovenrad, verkocht aan het Openluchtmuseum te Arnhem. Hier is de molen niet herbouwd, maar zijn onderdelen gebruikt voor het herstel van de daar aanwezige standerdmolen, afkomstig van Huizen. Zoo ging deze molen jammer genoeg door de schuld van de gemeente Haren voor Groningen verloren. Wij moeten daarom dubbel op onze hoede zijn den molen van Ter Haar, sinds 20 September 1939 eigendom van de gemeente Groningen, te behouden.

Immers, nadat de laatste standerdmolen van Drente, die te Makkum bij Beilen, in Januari 1906 is omgewaaid, en de laatste standerdmolen van Friesland, die te Rottevalle, reeds aangekocht door de gemeente Leeuwarden, ter plaatsing in die gemeente, eenzelfde lot trof in de maand November 1921, is dit de enige molen van dit type in de drie noordelijke provincies. Het is daarom zeker gerechtvaardigd deze molen niet te herstellen als monument, doch een volledig herstel als bruikbare maalmolen na te streven, al kost dit dan ook een paar duizend gulden meer. Ook overigens zij deze molen in de voortdurende aandacht van de overheid aanbevolen.

B. van der Veen Czn.
Bestuurslid De Holl. Molen
Lid Prov. Groninger Molen-
commissie